

МИРА МАОДУШ
ОД ГРАФОСА ДО ЛОГОСА

3. ФЕБРУАР – 3. МАРТ 2022.
ГАЛЕРИЈА РТС, БЕОГРАД, ТАКОВСКА 10

RTS

ПОПИС ИЗЛОЖЕНИХ СЛИКА

- 1 **Троугао**, 1989.
уље на платну, 55×46 cm
- 2 **Хиљаду девесто деведесет девета**, 1999.
уље на платну, 46×55 cm
- 3 **Слика**, 1999–2001.
уље на платну, 46×38 cm
- 4 **Жил**, 2000.
акрил на платну, 116×89 cm
- 5 **Флуо**, 2000.
акрил на платну, 90×65 cm
- 6 **Жић**, 2000.
уље на платну, 41×32 cm
- 7 **Ћирилица**, 2004–2005.
акрил на платну, 73×116 cm
- 8 **Ублажена**, 2005.
акрил на платну, 89×116 cm
- 9 **Мињон**, 2006.
акрил на платну, 73×92 cm
- 10 **Чертеж**, 2007.
акрил на платну, 162×130 cm
- 11 **Етонант**, 2008.
акрил на платну, 122×61 cm
- 12 **Atelier Tere d'ombre**, 2008.
уље на платну, 146×114 cm
- 13 **Не превише**, 2008.
акрил на платну, 92×60 cm
- 14 **Администрација**, 2008–2012.
акрил на платну, 180×180 cm
- 15 **Застава (триптих)**, 2009–2020.
акрил на платну, 195×390 cm
- 16 **Дијаспора**, 2010–2019.
акрил на платну, 200×200 cm
- 17 **Вертикала (Карла Бруни)**, 2012.
акрил на платну, 60×80 cm
- 18 **Рембо Пијани брод**, 2012.
акрил на платну, 180×180 cm
- 19 **Живописи**, 2012.
уље на платну, 116×61 cm
- 20 **Успут**, 2014.
акрил на платну, 120×60 cm
- 21 **Извор**, 2014.
акрил на платну, 122×61 cm
- 22 **Руж**, 2014.
акрил на платну, 60×60 cm
- 23 **Завеса**, 2014–2016.
акрил на платну, 73×50 cm
- 24 **Комплементарно**, 2015.
акрил на платну, 92×60 cm
- 25 **Урбан**, 2017.
акрил на платну, 100×80 cm
- 26 **Лифт**, 2017.
акрил на платну, 100×50 cm
- 27 **Блесак**, 2018.
акрил на платну, 120×60 cm
- 28 **Парадигма**, 2018.
акрил на платну, 100×80 cm
- 29 **Небодери (Гратасиел)**, 2019.
акрил на платну, 162×130 cm
- 30 **Паралелно**, 2019.
акрил на платну, 116×81 cm

УРБАН, 2017.

САМОЈ СЕБИ РАДИ СЕБЕ САМЕ

Мирјана – Мира или Мирјам Маодуш је код раних радова користила снагу контраста јарких боја и изражајност људских ликова да би исказала своје немире и социјално ангажоване ставове под утицајем немачког експресионизма.

Остварења протагониста овог покрета, који траје и у разноразним видовима се обнавља од почетка XX века, привукла су је током школовања у Франкфурту и на њима је изградила сопствену поетику. Касније се све више приближавала фовистичком доживљају света и уметности, нарочито од доласка у Париз 1971, али никада ни-

СЛИКА, 1999–2001.

БИРИЛИЦА, 2004–2005.

је занемарила првобитно усмерење примерено моралним начелима, схватањима, темпераменту и намери да сликарском синтаксом открије душу, мисли и расположења.

Природа, човек и предмет остали су присутни у Мирином опусу, али је од средине девете деценије урадила преко стотину композиција блиских летризму. Први подстицај за окретање особеној калиграфији, осим у дивљењу јапанском писму са којим се сусретала приликом тада честих боравака у Токију, нашла је у кореспонденцији Ван Гога и Гогена, утемељеној на изузетном познавању уметности и предводничком духу генија који су широко отворили врата модерне. Убрзо је на платно пренела и одабране делове стихова Рембоа, Коктоа или неког другог француског песника, нашавши у њима оно што сама поседује и осећа. Све то недвосмислено потврђује колико је за њу важно полазиште. Међутим, крајњи резултат – слика као обојено поље, доказује да су јој пластични садржаји најбитнији, иако не занемарује ни остале слојеве које, по потреби, и истиче.

Мира је своје специфично словољубве засновала на повезивању судбине прогнаних Срба током десете декаде прошлог столећа са призо-

ром на неком париском тргу 1971. године. Тачније, сетила се клошара – заблуделог и оронулог даровитог гитаристе који је, уз добро одсвиране мелодије светских хитова, на српском певао о свом промашеном животу, узвикујући повремено: Ја сам Србин! Наравно, осим ње нико није разумео ни његов препев ни псовке које је огорчено и у очајању упућивао пролазницима. Сви су, нема сумње, схватили да је странац и прихватили музику без разумевања језика, само на основу изражајности гласа и бујице емоција, али се брзо удаљавали отпорни и равнодушни на туђу патњу, уроњени у сопствене проблеме, туге или радости.

Као и већини њених сународника у расејању, ни Мири није било лако после бурних догађаја изазваних сецесионистичким процесима у некадашњој Југославији. Требало јој је доста храбрости и уздржаности да саслуша острашћене лажи и увреде у које су многи поверовали пошто нису желели да чују истину о нама. Као хуманиста који се залаже за праведније односе међу људима, одлучила је да на свој начин – помало резигнирано и свакако узвишено – реагује на трагедију Срба сатанизованих из центра светске политичке моћи, унапред осуђених за

неучињено или што су на силу одговорили силом. Нажалост, другачије нису ни могли пред оружјем, немилосрдношћу и одлучношћу оних који су етничким чишћењем и преко лешева хитали ка самосталним државама. Зато је и она морала да узвикне с љубављу: Ја сам Српкиња! Тим пре што је добро знала сурову историју ових наших простора, а родила се у избегличком логору у Метку, окружена бодљикавом жицом које је тек сада постајала свесна и почела опет да слути око себе. Учинила је то ћириличким писмом, довољним да јасно каже коме припада, односно да и тако буде са својима. Од тада је наставила да са поносом исписује само своју похвалу свом роду.

Не напуштајући своје уобичајене мотиве, Мира се све чешће предавала поетици слова њој занимљивим због јасног подсећања на азбуку и могућих асоцијација. Из мноштва је издвајала и истицала она која је одређују као личност, најчешће најкарактеристичнија: д, ђ, ж, з, ц, ћ, ф, ц, ш... Убацивала је и понеко старословенско или

руско да би, претпостављамо, указала на заједничке корене и сродност братских народа. Ипак, понајвише се бавила могућностима и изазовима пластичне структуре, тако да су њена дела у бити потпуно апстрактна. Широком четком је, посвећеношћу верника, препуштајући се аутоматизму потеза и спонтаности наношења пасте, слагала већини непознате ознаке гласова, трпала их једне преко других, потискивала у позадину или извлачила у први план, распостирала до ивица платна и дозвољавала им да похрле ка бескрају или их ограничавала маргинама што усмеравају ка суштинама унутрашњости. Покоравала их је својој концепцији, стилизовала, претакала у низове, давала им ликовни смисао и помоћу њих објашњавала себе. Чинила је то снажном и смелом колористичком оркестрацијом, комплементарним сударима, различитим јачинама звука, искричавом светлошћу садржаној у пигментима, некад пригушенијом, али увек сугестивном гамом са сонорним акцентима, тонским вибрацијама унутар оформљених партија

УБЛАЖЕНА, 2005.

исте боје, разрешавањем зачуђујућих, неочекиваних акорда који условљавају даље односе и ток основне арије.

Сасвим је сигурно да Мира испољава узвреле емоције црвеном, жутом и плавом, једнако као и њиховим дериватима, затим иконописцима важном белом или неизбежном црном. Матисову дефиниција да је узбуђење, осећања и реакције свог сензибилитета изражавао бојом, лако примењујемо и код ње. Уз то, и она свако дело гради врло рационално по законима традиционалног сликарства у сагласју са опредељењем да досегне естетичке вредности искључиво ликовном лексиком, ритмовима, вертикалама, дијагоналама, хоризонталама, равнотежом маса, логиком композиције, хармонијом, експресивношћу линија и материје, тако да по свему улази у бројну породицу савремених фовиста. Скоро по правилу, површине разних величина прекрива артикулисаним знаковима које ретко повезује у реченице и поруке, јер жели да дејствују само као пиктуралне чињенице. Њене колористичке симфоније извиру из живота, али су тајновите и метафизички удаљене од стварности, једнако као и никада одгонетнута запитаност о природи, о човеку, о нацији, о љубави, о носталгији, о усамљености, о уметности... Оне су, пре свега, хроматска експлозија и пластични искази што изазивају оптички доживљај. По таквом неговању космичког света слике, она је доследна поборница увек актуелне модерне.

Мира каткад наглашава замисао исписивањем: слова која упућују ка неком знаку; речи које само познаваоцима српског и, понекад руског језика откривају име употребљених боја (љубичасто, црвено, сиво, кадмијум, плаво, жуто...) или постојања одређене идеје током сликања (Србија, било је, будућност, сразмера, изложба...); слога која са разлогом нису прекривени да би одвели до неког појма (вож, при, нов, жи...). Уједно, тако успоставља целине које, осим динамичних и убедљивих визуелних сензација, поседују и шифру за тумачење. Она и језгровитим и добро одабраним називима усмерава ка ономе што је покреће и чему стреми. Само је неколико пута упориште и исходиште налазила у појединим стиховима Ђуре Јакшића, посебно онима из родољубивих поема Јевропи, Ја или Осећам. Исто је учинила и у част пророчког песника Владислава Петковића Диса, спајајући његову стално актуелну песму Наши дани са непромењеним

ЕТОНАНТ, 2008.

слабостима и, чини се, поновљеним или непрекидно истим временом. Били су то, као и сва њена летристичка остварења из циклуса Ћирилична слова, својеврсни графити, потреба да остави траг који изазива пажњу, истовремено бол, ја-

ЧЕРТЕЖ, 2007.

ук, вапај, обавеза да каже, али и радост стварања, потреба за лепим, тежња ка мудрости, вера у уметност... Као и непознати музичар, она се обраћа самој себи ради себе саме. Ипак, њено стваралаштво, испуњено њој драгом матерњом

мелодијом, проналази пут до љубитеља сликарства широм света, јер изражава оно што је искључиво универзално.

Ужице, 2004.

Љубица Миљковић

АДМИНИСТРАЦИЈА, 2008–2012.

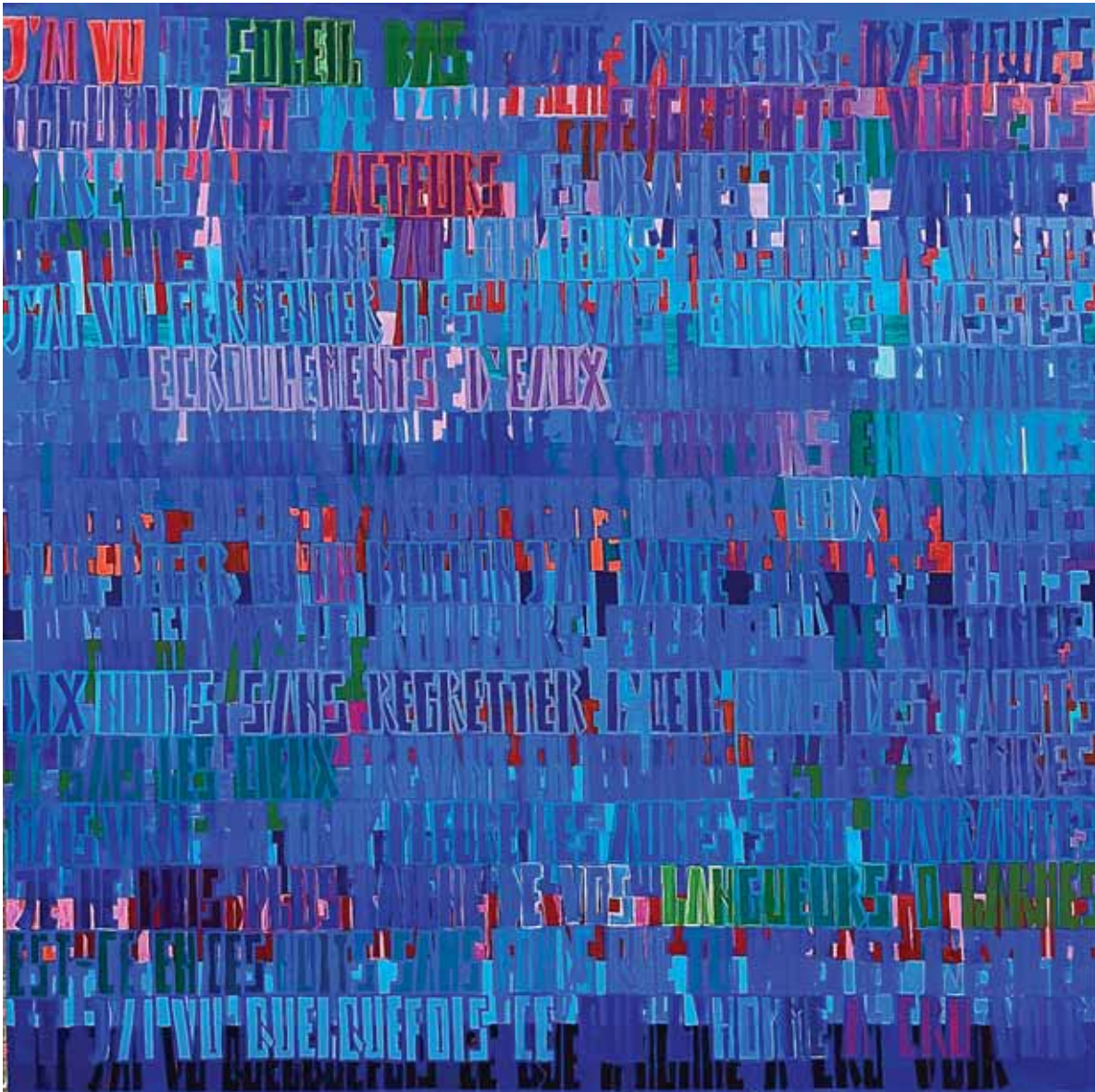
ОД ГРАФОСА ДО ЛОГОСА

Реч на отварању изложбе Мире Маодуш –
Русији с љубављу, Руски дом у Београду

„А – црно, Е – бело, И – црвено, У – зелено, О – плаво”, тако је 1871. године ускликнуо 17-годишњи француски песник Артур Рембо. Био је један од симболиста, уметника који су крајем XIX столећа, потиштени због материјалистичког друштва и позитивистичког погледа на свет, тражили виши смисао постојања, знајући да га има. И данас су разлози исти, а има и нових трагалаца. Мира Маодуш је један од њих, само што

је Рембоовим самогласницима додала и сугласнике.

Зашто слова? Зато што је слово – чудо, то и деца знају и због тога воле да играју „на слово, на слово...”. Велика је њихова радост кад осете да се иза слова крије цео појам, а још већа што појам садржи читаву причу, каткад бескрајну. Играла се ове игре и Мира кад је била мала, а касније заиграла другу, игру за озбиљније, а младе и бунтовне: графите. И она их је исписивала, попут Баскијата, пионира графита (у смислу признатости) и уметника трагичне судбине. Али временом, њена игра се разоткрила у свој дубини и смислу, и графос је постао логос.

РЕМБО ПИЈАНИ БРОД, 2012.

Исписивање слова је свети чин. Древни Египћани сматрали су писаре инициранима, под заштитом бога Тота, а имена фараона била су уоквирена картушама како силе таме не би на-срнуле на њихова писмена. Слово је могло значити разлику између живота и смрти, као код прашког Голема, чувара јеврејског гета у доба цара Рудолфа Хабзбуршког: када је раби Лев избрисао прво слово речи „Емет” (истина), које је стајало да големовом челу, остала је реч „меит” – смрт, и страшни се слуга претворио у гомилу земље од које је био начињен.

У нашем, православном свету, слово зна да буде светије од слике. Иконе може сликати сва-

ко (мада не би требало), али самовољно стављање натписа на њих није дозвољено. Пракса црквеног освештања икона новијег је датума: раније, било је довољно да се испише име светитеља, али то није чинио сликар, већ духовно лице, које би потврдило да је на слици одређена света личност (додуше, могао је и сликар, али опет само уз благослов духовника).

Слике Мире Маодуш не садрже ликове, већ есенцију слова и Слова, оне Речи што беше у почетку (као што стоји у Јеванђељу апостола Јована). Тек понегде, она су сложена у разумљиве стихове славних руских песника, Пушкина и Јесењина. На већини слика, међутим, ми не може-

ВЕРТИКАЛА (КАРЛА БРУНИ), 2012.

мо да прочитамо текст, али то што ми нисмо у стању да то учинимо, не значи да у њима нема дубоког смисла. Све су ове слике ЛОГИЧНЕ, али не и рационалне, оне су много више од рационалног. Мирине слике су космогонијски чинови, на којима се слаже и изнова пререструктурише устројство света – није случајно да је један од ретких нама читљивих текстова овде – управо из књиге Постања, кад Бог створи свет и виде да је „добро веома“.

Многи модерни уметници настојали су да разоткрију ту суштинску структуру света и да је прикажу – Пит Мондријан је за то одличан пример, али његова је анализа хладна и математички прецизна, а резултат сведен, инертан и формалан (што му је можда и био циљ). За разлику од тога, слике Мире Маодуш су живе и, чак, живахне, просто праште широким спектром боја које илуструју духовно богатство универзума.

А још су нама посебно блиске због – ћирилице. Писмо Срба, Руса и још неких Словена, Мира Маодуш је прославила с љубављу и радошћу,

али и са достојанством и истанчаношћу. Јер, Кирило је од „кир“ – „господин“, а Методије је...па, име говори само. Ми се налазимо окружени методичном господственошћу, могло би се стога рећи.

И на томе сви треба да захвалимо Мири Маодуш.

Београд, 11. 12. 2014.

Оливер Томић

У ЧАСТ РОДОЉУБИВОМ ПЕСНИКУ

Сигуран сам, према свему што сам недостојан успео да разумем следећи естетичке погледе Јована Дучића у његовом ремек-делу Благо цара Радована, да би пред овим њему посвећеним делима сликарке Мирјане – Мире Маодуш, написао следеће: „На белом листу хартије, на којем за сео свет нема ничег писаног...“, за нашу сликарку, „... на том празном простору, затрепере истог часа речи најлепше које су речене после

КОМПЛЕМЕНТАРНО, 2015.

речи Божијих.” Јер, речи које су њу надахнуле да језиком боје и бојених односа исказе своје дубоко поштовање и стваралачко надахнуће, управо су Дучићеве речи и његови стихови. Мада се, ако бисмо судили према Мирином ликовном формирању које се одвијало између 1965. и 1975. и било је везано за школе и академије у Франкфурту, Венецији и Паризу, као и због њеног дугогодишњег рада и живота у Јапану и Француској, то најмање могло од ње да очекује.

Наиме, Мира Маодуш је изданак оне врсте српских уметника формираних у туђини и то у годинама када су идеје и схватања концептуалне уметности биле актуелне, штавише један од њених учитеља био је централна личност светске концептуале Јозеф Бојс, али је ипак она као сликар остала привржена традиционалним вредностима класичног експресионизма. Тако се у раним годинама свог стваралаштва, жестином и снагом геста, врелином емоција, нашла на трагу ненадмашних српских сликарки, прво Надежде Петровић, а потом Зоре Петровић.

Међутим, када је крајем осамдесетих и нарочито почетком деведесетих година прошлог века у свету, којем је Мира Маодуш формално припадала, почела да се ствара и намеће једна искривљена, крајње неправедна, ружна и лажна представа о њеном народу, када је узела маха његова сатанизација и свакојака изолација које су се окончале нејуначким бомбардовањем и неправедним комадањем њене домовине, тада су њена до усијања доведена родољубива осећања запретила да се отму контроли. Свесна опасности да њена поетика експресионизма боје, геста и форме пред навалом емоција може да се отме контроли, кренула је другим стварачким стазама. Стицајем животних прилика збило се да је она током осамдесетих боравила и радила у Јапану, у земљи где се калиграфија негује као традиционално најпопуларнији вид ликовног изражавања. У правилима што их ова ликовна дисциплина намеће уметнику, Мира Маодуш је пронашла најбољи начин да укроти своју изразито емотивну и тешком неправдом повређену природу.

Уместо да пркосно и прегонећи истиче своје национално порекло Мира Маодуш се тада определила да коришћењем лепоте и изражајности ћириличног писма, каткад речи и стихова из родољубиве поезије српских поета, као што су Ђура Јакшић и овом пригодом Јован Дучић, у њиховом до апстракције и чисте ликовности доведеном стању, остане одмерено и достојанствено уздржана у свом очитом протесту. Тачније, протесту изреченом на један универзално јасан и разумљив начин који се темељи на искуствима уметности летризма, као и на лепоти кинеске и јапанске калиграфске традиције, што се очитују у складном преплету словних графема у њиховој колористичкој разуђености, у њиховом живом ритмовању и низању, у добро уравнотеженој композицији површина и маса. Управо тако је, тим стваралачким приступом и поступком, показала и делом доказала како је и колико добро разумела које су то вредности и одлике што их је своједобно Растко Петровић сматрао условом да се „преболи” Европа и да се у њену баштину унесе оно што је код Срба најбоље.

Циклусом слика ЖИТИЈЕ што их је посветила Јовану Дучићу, Мирјана Мира Маодуш је очито остварила постављени сликарски задатак и успешно стигла до циља.

Требиње, 2020.

Никола Кусовац

МИРА МАОДУШ

Рођена је у Метку, у избегличком логору, 14. октобра 1942. године. Прадеда њене мајке Софије Тесла, родом из Радуча, рођени је брат оца Николе Тесле. Породица Маодуш се настанила у Београду после преживљених ужаса и геноцида усташа над Србима током Другог светског рата.

Студирала је сликарство у Школи за примењене уметности у Франкфурту (1965–1968), где јој је један од професора био Јозеф Бојс, затим на Академији (Accademia di belle arti) у Венецији (1969–1972) и Академији (Ecole National Superieur des Beaux-arts) у Паризу (1972–1975).

Осим у Немачкој, Италији, Француској и Јапану, боравила је у Русији, Енглеској и Сједињеним Америчким Државама. Удата је за др Риођија Наказатоа, професора, декана, ректора и председника Кјорицу Универзитета у Токију, који сада живи у Београду. Члан је јапанске групе уметника Ша-Би-Цу од 1983. и УЛУС-а од 1987. године.

Бави се сликарством (уље, акрилик, темпера, гваш, акварел) и цртежом (оловка). Радилa је портрете и фигуре људи у кафанама и другим јавним просторима, посебно док чекају метро, исказујући тако и социјално ангажоване ставове. Исто је чинила обрађујући потрошене конзерве или отуђеност сабласно празних станица подземне железнице. У њеном опусу има доста имагинарних урбаних мотива, најчешће оних од никад издлелих сећања на Београд, затим предела испуњених опалим лишћем. Скоро две деценије се углавном посвећује словима и, последњих година, бројевима, од којих гради апстрактне композиције. Претежно користи снажну колористичку оркестрацију и припада експресионистима.

Учествовала је на заједничким ликовним смотрама, између осталих на Мајским и Јесењем салонима у Паризу, Изложбама УЕНО музеја у Токију, Изложбама Слободна академија сликарства у Милану, Октобарским салонима, Јесењим изложбама, Изложбама Цртеж и мала пластика у Београду итд. Самостално излаже од 1973, у отаџби-

ни и широм света, између осталог у Народном музеју Србије, Галерији Улуса, Галерији 73, Галерији Руског дома, Галерији савремене уметности у Крушевцу, Градској галерији у Ужицу, Музеју Херцеговине у Требињу, итд.

Њена дела чувају и излажу Народни музеј Србије, Музеј савремене уметности и Галерија 73 у Београду, Музеј Херцеговине у Требињу, Народни музеј у Крушевцу, Мијаги музеј у Токију, Музеј савремене уметности у Камакури, а налазе се и у многим приватним збиркама. Такође, редовно се, од 1998, репродукују као новогодишње честитке Унеска.

ИЗДАВАЧ ЈМУ Радио-телевизија Србије • ЗА ИЗДАВАЧА Драган Бујошевић, генерални директор РТС; Бранислав Кланшчек, председник Управног одбора РТС • САВЕТ РТС ЗА ЛИКОВНО СТВАРАЛАШТВО Никола Мирков (председник), Зорица Шујица (потпредседник), Славица Стефановић (помоћник председника), Никола Кусовац, Ђорђе Кадијевић, Чедомир Васић, Александра Јелисавац, Софија Љубичић, Драгана Ковачић • АУТОР ИЗЛОЖБЕ Љубица Буба Миљковић • АУТОРИ ТЕКСТА Љубица Буба Миљковић, Никола Кусовац и Оливер Томић • РУКОВОДИЛАЦ СЛУЖБЕ БАШТИНА И КУЛТУРНА ПРОДУКЦИЈА РТС Александра Јелисавац • ОДГОВОРНИ УРЕДНИК ГАЛЕРИЈЕ РТС Петар Ђиновић • УРЕДНИК Ана-Марија Симоновић • ИЗВРШНИ ПРОДУЦЕНТ Славица Стефановић • ФОТОГРАФИЈЕ Милан Краљ • ГРАФИЧКО ОБЛИКОВАЊЕ Предраг М. Поповић • ШТАМПА Штампарија РТС • ТИРАЖ 500 примерака • Београд, јануар 2022.

НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ ФЛУО, 2000.

PTC 13

@galerijarts

bastinarts

rts.rs